

Εορτή για την επέτειο του Πολυτεχνείου

Ηράκλειο 17/11/2024

Αφηγητής 1

ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΟΒΔΟΜΑΔΑ ΛΕΙΨΗ

Ἐκεῖνες οἱ μέρες τοῦ Νοέμβρη ἔχουν καταγραφεῖ στοῦ μυαλό μου σάν μιὰ Μεγαλοβδομάδα· μιὰ Μεγαλοβδομάδα λειψή, χωρὶς Βάγια καὶ χωρὶς Ἀνάσταση. Δὲν ξέρω ἂν φταῖνε γι' αὐτὸ οἱ Πασχαλιάτικες παιδικές μου μνημὲς ἀπ' τὸ χωριό -τὸ σπίτι μας ἦταν ἀπέναντι ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ καὶ ζούσαμε ὅλες τὶς ὥρες τῆς Μεγαλοβδομάδας μὲ τὶς ψαλμωδίες καὶ τὶς μυρωδιές της- μαζί μὲ τὸν γλυκὸ καιρὸ ἐκείνου τοῦ Νοέμβρη πού 'μοιαζε ἀνοιξιάτικος. Μεγάλη πάντως ἦταν· τοῦλάχιστον γιὰ μένα καὶ γι' ἄλλους πολλοὺς πού βρεθήκαμε ἐκεῖ καὶ τὰ ζήσαμε ἀπὸ πρῶτο χέρι.

ΤΕΤΑΡΤΗ

Ἡ δική μας Μεγαλοβδομάδα ξεκίνησε τὴν Τετάρτη, στὶς δεκατέσσερις τοῦ Νοέμβρη. Ἀπὸ τὸ πρῶτὸ εἶχαμε γενικὲς συνελεύσεις σὲ ὅλες τὶς σχολές τοῦ Πολυτεχνείου γιὰ τὴν προκήρυξη φοιτητικῶν ἐκλογῶν καὶ ἐκλογή ἐφορευτικῶν ἐπιτροπῶν. Ἦταν ἡ ἐποχὴ πού ἡ Χούντα ἔκανε τὴν ἀπόπειρα τῆς δῆθεν φιλελευθεροποίησης μὲ τὴν κυβέρνησι τοῦ Μαρκεζίνη. Ἐκεῖνες τὶς μέρες, μάλιστα, εἶχαν πάρει προσωρινὸ ἀπολυτήριον ἀπ' τὸ στρατὸ οἱ συνδικαλιστὲς φοιτητές· αὐτοὶ πού πῆγαν φαντάροι τὸν προηγούμενον χειμῶνα, ἐπειδὴ τοὺς ἔκοψαν τὴν ἀναβολή. Νωρὶς τὸ ἀπόγευμα, τελειώνοντας οἱ γενικὲς συνελεύσεις, εἶχαμε βγεῖ καὶ κουβεντιάσαμε μπουλούκια-μπουλούκια στὴν αὐλή· μερικοὶ εἶχαν ἀρχίσει νὰ φεύγουν, ὅταν, ἀπὸ τὴν εἴσοδον τῆς Πατησίων, μπουκάρισε μιὰ μεγάλη ὁμάδα φοιτητῶν ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον. Αὐτοὶ δὲν μπόρεσαν νὰ κάνουν συνελεύσεις, ἐπειδὴ βρῆκαν κλειστὲς τὶς πόρτες τῶν σχολῶν τους καὶ ἦρθαν στοῦ Πολυτεχνεῖο.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ: Ὁ Στρατιώτης, στίχοι Κωστούλα Μητροπούλου, μουσικὴ Μάνος Λοῖζος.

Αφηγητής 2

Άμέσως ἄρχισαν οἱ συζητήσεις γιὰ τὸ τί νὰ κάνουμε. Κάποιοι εἶπαν νὰ βγοῦμε στοὺς δρόμους καὶ νὰ κάνουμε διαδήλωση, κάποιοι, πὺν τό 'βλεπαν στενὰ συνδικαλιστικά, εἶπαν πὺς ἐμεῖς τοῦ Πολυτεχνεῖου εἶχαμε προχωρήσει τὴ διαδικασία γιὰ ἐλεύθερες φοιτητικὲς ἐκλογὲς κι ἔπρεπε νὰ μὴν τὴν βάλουμε σὲ κίνδυνο μὲ ἄλλου εἶδους ἐκδηλώσεις· μιὰ ὁμάδα ἀπὸ τὴ σχολὴ Μηχανολόγων, μάλιστα, ἀποχώρησε συντεταγμένα, ἀλλὰ πολλοὶ ἐπέστρεψαν ἀργότερα, ὅταν οἱ περισσότεροι ἀποφασίσουμε νὰ κλειστοῦμε στὸ Πολυτεχνεῖο.

Άμέσως ἄρχισε ἡ ὀργάνωση. Ἀποφασίστηκε νὰ διανυκτερεύσουν οἱ περισσότεροι στὸ κεντρικὸ κτίριο, τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς, πὺν θεωρήθηκε πὺς ἦταν πιὸ εὐκόλο ν' ἀμυνθοῦμε σὲ πιθανὴ ἐπίθεση τῆς ἀστυνομίας. Λίγοι φοιτητὲς θὰ περιπολοῦσαν στὴν αὐλὴ καὶ ἄλλοι θὰ φρουροῦσαν τὰ περιφερειακὰ κτίρια, ὅχι γιὰ νὰ ἀμυνθοῦν, ἀλλὰ γιὰ νὰ εἰδοποιήσουν τοὺς ὑπόλοιπους σὲ περίπτωση νυκτερινῆς εἰσβολῆς τῆς ἀστυνομίας. Κάποιοι ἄνοιξαν τὸ ἐστιατόριο καὶ κουβαλήσαμε ὅ,τι φαγώσιμα βρήκαμε στὸ κεντρικὸ κτίριο, ἐνῶ κάποιοι ἄλλοι ἄνοιξαν τὸ ἱατρεῖο καὶ πῆραν ἀπὸ 'κεῖ ὅ,τι φάρμακα καὶ ἐπιδεσμικὸ ὑλικὸ θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς φανοῦν χρήσιμα.

Νωρὶς τὸ βράδυ μάθαμε πὺς ἄρχισε νὰ λειτουργεῖ ὁ σταθμὸς σὲ κάποιο ἐργαστήριο τῆς σχολῆς Ἑλεκτρολόγων. Κάποιοι πὺν ἦρθαν ἀπ' ἔξω μᾶς εἶπαν πὺς ἀκουγόμαστε στὰ Ἐξάρχεια. Ξέροντας τὰ κατατόπια, σὰν πιὸ παλιοί, τεταρτοετεῖς τότε, πήγαμε μὲ τὸν Μίμη καὶ τὸ Βαγγέλη στὸ γήπεδο τοῦ μπάσκετ, στὴν πίσω αὐλὴ. Ἐκεῖ τ' ἀκούσαμε ζωντανὰ ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο:

«Ἐδῶ Πολυτεχνεῖο!».

Ἡ χαρά μας ἀπερίγραπτη.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ: Το ακορντεόν, στίχοι Γιάννης Νεγρεπόντης, μουσικὴ Μάνος Λοῖζος.

Αφηγητής 3

«Ρε σείς κάναμε δικό μας κράτος, τὸ καταλάβατε;» φώναζε ὁ Μίμης.

Αὐτὸς μὲ εἶχε πλησιάσει δυὸ χρόνια πρὶν, στὶς ἀρχὲς τοῦ δεύτερου ἔτους. Ἀπὸ τὸ πρῶτο ἔτος εἶχαν ἀρχίσει νὰ σχηματίζονται οἱ παρέες καὶ λίγο-πολύ ξέραμε ποιὸς εἶναι ἐντάξει καὶ δὲν γουστάρει τὴ Χούντα. Χωρὶς νὰ ξανοιγόμαστε πολὺ, ὅμως.

«Μήτσο, θέλω νὰ σοῦ δώσω κάτι νὰ διαβάσεις, ἀλλὰ ὄχι ἐδῶ· διάβασέ το στὶς τουαλέτες.»

«Καὶ τί ’ναι αὐτό, ρε Μίμη;»

«Μιὰ προσφυγὴ στὸ Πρωτοδικεῖο γιὰ νὰ φύγει τὸ διορισμένο χουντικὸ συμβούλιο τοῦ Συλλόγου τῆς σχολῆς μας. Ἄν συμφωνεῖς, ὑπογράφεις.»

«Σοβαρολογεῖς; Νὰ πᾶμε νὰ τοὺς ποῦμε μόνοι μας πὼς εἴμαστε κατὰ τῆς Χούντας; Ἄκου, Μίμη, ὁ πατέρας μου πάει καὶ δουλεύει μὲ μισθὸ πνευμόνι γιὰ νὰ μὲ σπουδάσει. Δὲ θὰ μπῶ μοναχός μου στὸ στόμα τοῦ λύκου!»

Καὶ δὲν ὑπόγραψα, ἐπειδὴ φοβόμουν. Ὑπόγραψαν ἄλλοι ὅμως· πού δὲν φοβήθηκαν. Κι ἄρχισαν δειλὰ-δειλὰ οἱ πρῶτες κινητοποιήσεις· γιὰ συντεχνιακὰ θέματα στὴν ἀρχή, δὲν θυμᾶμαι ποιά ἀκριβῶς, οὔτε εἶχαν σημασία· πρόφαση ἦταν. Στὸ τέλος τῆς ἴδιας ἀκαδημαϊκῆς χρονιάς, τὸ Μάη τοῦ ’72, φάγαμε τὸ πρῶτο ξύλο ἀπὸ τὴν ἀστυνομία στὸ γήπεδο τοῦ Σπόρτιγκ. Μετὰ ἀπὸ μιὰ συναυλία τοῦ Μαρκόπουλου μὲ τὸν Ξυλούρη, ὁργανωμένη ἀπὸ τὸν Σύλλογο Κρητῶν Φοιτητῶν γιὰ τὴν ἐπέτειο τῆς Μάχης τῆς Κρήτης, βγήκαμε ἀπὸ τὸ γήπεδο τραγουδώντας «Πότε θὰ κάνει ξαστεριά». Ἐκεῖ μᾶς περίμενε ἡ ἀστυνομία καὶ μᾶς ἄρχισαν στὶς φάπες, τίποτα σπουδαῖο δηλαδὴ, οὔτε γκλόπ, οὔτε δακρυγόνα. Κι ἀντὶ νὰ μᾶς φοβίσουν μᾶς πείσμωνσαν· καὶ ξεθαρρέσαμε.

Τὴν ἄλλη χρονιά γενικὲς συνελεύσεις, ἐκλογές, ἀπεργίες διαρκείας, στρατεύσεις τῶν συνδικαλιστῶν, Νομικὴ καὶ τώρα κλεισμένοι στὸ Πολυτεχνεῖο. Οἱ περισσότεροι, ὅπως κι ἐγώ, οὔτε πού τὸ καταλάβαμε πῶς φτάσαμε, ἀπὸ ’κεῖ πού φοβόμαστε τὸν ἴσκιο μας, νὰ βγαίνουμε τώρα ἀνοιχτὰ κόντρα στὴ Χούντα.

...

Αφηγητής 4

Γύρω στὰ μεσάνυχτα οἱ περισσότεροι ἀποτραβήχτηκαν στὸ κεντρικὸ κτίριο κι ἔμειναν ἔξω οἱ φρουρές. Καὶ νὰ 'σου ἡ ἀφεντιά μου περιπολάρχης, σὰν πιὸ παλιός, μαζί μὲ τρεῖς μικρότερους, ὅλοι μας ὅπλισμένοι μὲ ποδάρια ἀπὸ σπασμένα σκαμνιά ποὺ βρήκαμε στὰ ὑπόγεια, νὰ περιπολοῦμε στὴν αὐλή. Πηγαίναμε σ' ὅλα τὰ πόστα ποὺ εἶχαν μόνιμες φρουρές, στὴν κεντρικὴ πύλη τῆς Πατησίων καὶ στὶς δυὸ πλαϊνές, πρὸς τὴν ὁδὸ Στουρνάρα καὶ τὴν Τοσίτσα καὶ μᾶς ἐνημέρωναν γιὰ τυχὸν ὑποπτες κινήσεις· καθ' ὁδὸν ἐλέγχαμε ἂν κάποιος πλησίαζε ἔξω ἀπὸ τὰ κάγκελα. Κατὰ τὶς τρεῖς ἦρθε ἡ σκάντζα βάρδια καὶ πήγαμε γιὰ ὕπνο στὸ κτίριο Γκίνη, σὲ μιὰ αἴθουσα μὲ παράθυρα χωρὶς κάγκελα καὶ ἀρκετὰ χαμηλά, ποὺ μποροῦσε εὐκόλα νὰ πατηθεῖ μὲ μιὰ σκάλα ἀπὸ τὴ Στουρνάρα. Κοιμηθήκαμε δυὸ-τρεῖς ὥρες μὲ διακοπές -μὲ τὸν παραμικρὸ θόρυβο τρέχαμε στὰ παράθυρα- καὶ μᾶς ξύπνησαν ἀξημέρωτα, γιατί κάποιοι παρακρατικοὶ ἐπιτέθηκαν στὴ φρουρὰ τῆς Πατησίων, πετώντας τοὺς νεράντζια μὲ ξυραφάκια. Αποτραβηχτήκαμε λίγο πρὸς τὰ μέσα, ἐλέγχοντας τὰ πράγματα ἀπὸ κάποια ἀπόσταση, γιατί αὐτοὶ πήγαιναν γυρεύοντας.

Αφηγητής 5

ΠΕΜΠΤΗ

Όταν ξημέρωσε για τὰ καλά, ἄρχισαν σιγά-σιγά νὰ βγαίνουν ὅλοι στὴν αὐλὴ καὶ νὰ μαζεύονται στὰ κάγκελα ἀπὸ τὴ μεριὰ τῆς Πατησίων. Στὴ νησίδα τοῦ δρόμου εἶχε παραταχτεῖ μιὰ μονὴ σειρὰ ἀπὸ ἀστυφύλακες χωρὶς κανέναν εἰδικὸν ἐξοπλισμὸ. Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ στὶς ἄλλες δυὸ πλευρές, στὴν Τοσίτσα καὶ στὴ Στουρνάρα. ΜΑΤ μὲ κράνη καὶ ἀσπίδες δὲν ὑπῆρχαν τότε· μόνο ἡ παρουσία τῆς στολῆς ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ φοβίσει τὸν κόσμον. Στὸ ἀπέναντι πεζοδρόμιον εἶχε ἀρχίσει νὰ μαζεύεται κόσμος καὶ οἱ δικοὶ μας τοὺς φώναζαν ρυθμικὰ ἀπὸ τὴν κεντρικὴ πύλη «Ἐλᾶτε μέσα!»

Μετὰ ἀπὸ μιὰν ἄκαρπη ἐπίσκεψη στὸ χῶρον ποὺ εἶχαμε κουβαλήσει τὰ φαγώσιμα τὸ προηγούμενον βράδυ -δὲν εἶχε μείνει ψίχουλο- ἔστρωσα τὸ στρατιωτικὸ τζάκετ μου, ἀπαραίτητο κομμάτι τῆς φοιτητικῆς ἀμφίεσης μαζί μὲ τὸ μπλουτζήν, στὸ γρασίδι μπροστὰ στὴν Ἀρχιτεκτονικὴ καὶ λαγοκοιμόμουνα κάτω ἀπὸ τὸν πρωινὸν ἥλιον. Κάποια στιγμὴ ἄκουσα νὰ μὲ φωνάζουν καί, σχεδὸν ἀμέσως, εἶδα τὴ μάνα μου νὰ ῥχεται· μαζί της ἓνα τσοῦρμο παιδιὰ ποὺ τὴν ἀγκάλιαζαν καὶ τὴν ἐπευφημοῦσαν.

Αφηγητής 6

Τὸ προηγούμενο βράδυ, ὅταν τηλεφώνησα ἀπὸ τὸν κερματοδέκτη γιὰ νὰ ἐνημερώσω τοὺς δικούς μου πὼς θὰ μέναμε μέσα, δὲν ἄφησαν νὰ φανεῖ ἡ ἀνησυχία τους· κι ἄς τοὺς ἔτρωγε ἡ ἀγωνία. Πρωὶ-πρωὶ ἡ μάνα μου κατέβηκε στὸ Πολυτεχνεῖο καὶ βρέθηκε μαζί μὲ τὸ τσοῦρμο, νέα παιδιά τὰ περισσότερα, πὺν εἶχε μαζευτεῖ στὸ πεζοδρόμιο τῆς Πατησίων, ἀπέναντι ἀπὸ τὴν κεντρικὴ πύλη. Μοναδικὸ ἐμπόδιο μπροστά τους οἱ ἀστυφύλακες στὴ νησίδα. Ἄρχισε νὰ τοὺς ἐμψυχώνει: «Πᾶμε παιδιά, ὅλοι μαζί. Δὲν εἶναι τίποτα, θὰ περάσουμε» καὶ μ' ἓνα «ντοῦ» ἔσπασαν τὴν ἀλυσίδα τῶν ἀστυνομικῶν καὶ βρέθηκαν μέσα στὸ Πολυτεχνεῖο. Ἀργότερα ξεθάρρεψαν κι ἄλλοι, συνεχίστηκαν τὰ «ντοῦ» καὶ κατὰ τὸ μεσημέρι ἀποσύρθηκε τελείως ἡ ἀστυνομία.

Διάλογος

Αὐτὰ ὅμως δὲν τὰ ἔξεραι ὅταν τὴν εἶδα νὰ ῥχεται μὲ τὸ τσοῦρμο.

«Τί θές, ρέ μάνα;», ρώτησα ψιλοενοχλημένος καὶ μὲ θιγμένο τὸν ἐγωισμό μου, μὴ μὲ ποῦνε μαμόθρεφτο οἱ συμφοιτητές. Γρήγορα ὅμως μαλάκωσα ὅταν τοὺς ἄκουσα νὰ περιγράφουν τὸ κατώρθωμά της· κάποιος μάλιστα τὴν ἀποκάλεσε «Μπουμπουλίνα»!

«Νά, γιέ μου, ἦρθαι νὰ δῶ μήπως θέλετε τίποτα» ἀπάντησε ἡ μάνα.

«Πεινᾶμε» τῆς ἀπάντησα, καὶ ἐκείνη ἄνοιξε τὴν τσάντα της γιὰ νὰ μοῦ δώσει λεφτά.

«Δὲν τρώγονται αὐτά, φαῖ θέλουμε» συνέχισα.

«Καλά, πάω νὰ μαγειρέψω καὶ ξανάρχομαι» καὶ χωρὶς ἄλλη κουβέντα ἔφυγε γιὰ τὸ σπίτι.

Ξαναγύρισε νωρὶς τὸ ἀπόγευμα φορτωμένη μὲ δυὸ πάνινες τσάντες, μ' αὐτὲς ποὺ πήγαινε στὴ λαϊκὴ, τίγκα· δυὸ ψητὰ κοτόπουλα, κομμένα, γιὰ νὰ τρώγονται στὸ χέρι, κεφτέδες, τυρὶ, ψωμὶ καὶ φροῦτα. Βέβαια, μετὰ τὴν ἀπόσυρση τῆς ἀστυνομίας ὁ κόσμος ἄρχισε νὰ κουβαλάει τρόφιμα καὶ τσιγάρα καὶ δὲν ἤμαστε στὸ πρωινὸ χάλι τῆς πείνας καὶ τῆς ἀτσιγαρίας. Μόλις ὅμως μοῦ ῥθαν οἱ μυρωδιὲς ἄνοιξα μιὰ ἀπὸ τὶς τσάντες καὶ ἄρχισα τὶς «ἀνασκαφές».

Πάνω στὴν ὥρα περνοῦσε ἡ Μαρία, εἶδε τὶς τσάντες, ρώτησε:

«Τὶ καλὰ ἔχεις ἐκεῖ, ρέ Μητσάρα;» πῆρε ἓνα μῆλο,

«πλυμένο εἶναι, κόρη μου», τῆς εἶπε ἡ μάνα, καὶ ἄρχισε νὰ τὸ δαγκώνει γυρίζοντας στὸ σταθμό. Τὶς ἐπόμενες βδομάδες ἡ μάνα μου τὴν ἐκλαίγε -κυκλοφόρησε τότε ἡ φήμη πὼς εἶχαν σκοτώσει τὰ παιδιὰ τοῦ σταθμοῦ- καὶ θυμόταν τὸ μῆλο.

Πῆρα καὶ ἐγὼ νὰ μασουλάω κάτι κεφτέδες καὶ τὴ ρώτησα τί γίνεται στὸ σπίτι· φεύγοντας τὴν Τετάρτη τὸ πρωὶ ὁ πατέρας μου ἦταν ἀδιάθετος. Τελευταῖα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ μόνιμο πρόβλημα ποὺ τοῦ εἶχε ἀφήσει ἀπὸ παλιά ἡ φυματίωση -τρία τέταρτα ἀπὸ τὰ πνευμόνια του κατεστραμένα- εἶχε ἀρχίσει νὰ ἔχει καὶ καρδιακὰ προβλήματα.

«Τίποτα σοβαρό, εἶπε ὁ γιατρὸς», μοῦ ἀπάντησε ἡ μάνα.

Μόλις ἄκουσα γιατρὸ μὲ ζώσανε τὰ φίδια.

«Θά ῥθω στὸ σπίτι», τῆς εἶπα.

«Ὅχι, γιόκα μου. Νὰ μὴν ἐκτεθεῖς στοὺς συμφοιτητές σου», ἀπάντησε ἡ μάνα.

«Θά ῥθω, καὶ ἂν εἶναι καλὰ ὁ πατέρας, ξαναγυρίζω αὔριο· ἀπόψε εἶναι ἥσυχα τὰ πράματα.»

Ἔτσι καὶ ἔγινε· πῆγα τὰ φαγώσιμα στὸ ἐστιατόριο -μὲ τὸ ποὺ γέμισε κόσμος τὸ Πολυτεχνεῖο, ἀπλωθήκαμε σὲ ὅλα τὰ κτίρια πάλι- ἐνημέρωσα τοὺς συναδέλφους ὅτι φεύγω καὶ γυρίσαμε στὸ σπίτι.

Αφηγητής 7

Γυρίζοντας μπανιαρίστηκα, ξύρισα τή γενειάδα κι έβαλα τή μάνα νά μοῦ κόψει τήν πολλή μαλλούρα. Όλ' αὐτά γιά νά μπερδέψω τοὺς ἀσφαλίτες ποὺ μᾶς φωτογράφιζαν μὲ τηλεφακοὺς ἀπὸ τὰ γύρω κτίρια. Αὐτὸ τὸ κούρεμα καὶ τὸ ξύρισμα μὲ γλίτωσε ἀπὸ τὴ σύλληψη ἀργότερα, τὶς μικρὲς ὥρες τοῦ Σαββάτου, στὴν ἔξοδο. Τότε ποὺ οἱ χαφιέδες ἔψαχναν στὸ σωρὸ κι αὐτοὺς ποὺ ἔδειχναν τοὺς ἔπιανε ἡ ἀστυνομία· κι ἐπειδὴ δὲν ἀναγνώριζαν πρόσωπα μέσ' τὸ χαμό, διάλεγαν αὐτοὺς ποὺ εἶχαν τὴν πιὸ «ἐπαναστατικὴ» ἐμφάνιση, τοὺς μαλλιᾶδες καὶ τοὺς μουσάτους.

Ὁ πατέρας ἦταν σὲ μέτρια κατάσταση, ἀλλὰ δὲν ἤθελα νά τὸν στενοχωρήσω κι ἔμεινα τὸ βράδυ στὸ σπίτι. Ἐξ ἄλλου, τ' ἀκούγαμε ὅλα ἀπ' τὸ σταθμό· τὸν εἶχαν ἐνισχύσει, εἶχαν συντονιστεῖ ἀπάνω του καὶ πολλοὶ ἐρασιτεχνικοὶ σταθμοὶ κι ἀκουγόταν σ' ὁλόκληρη τὴν Ἀττικὴ καὶ στοὺς γύρω νομούς.

Ἡ Πέμπτη ἦταν, ὅπως ἀκούγαμε, μιὰ ἥσυχη βραδυὰ μὲ χοροὺς καὶ τραγούδια· πανηγύρι.

Αφηγητής 8

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Τὸ πρωὶ τῆς Παρασκευῆς κατέβηκα στὸ γραφεῖο τοῦ πατέρα, στὴν Ὁμόνοια. Παρὰ τὰ προβλήματα υγείας ποὺ ἀντιμετώπιζε, ἔκανε καὶ τὸ λογιστὴ γιὰ νὰ συμπληρώνει τὴν πενιχρὴ ἀναπηρικὴ σύνταξη τοῦ δασκάλου. Ἔκανα κάποιες ἐγγραφές -εἶχαν μείνει πίσω τὶς μέρες ποὺ ἦταν ἄρρωστος- στὰ βιβλία καὶ μετὰ τράβηξα γιὰ τὸ Πολυτεχνεῖο.

Ἐκεῖ γινόταν χαμὸς ἀπὸ κόσμο· πολλὴ νεολαία, μέχρι παιδιὰ μικρὰ ἀπὸ τὶς πρώτες τάξεις τοῦ γυμνασίου· ἀλλὰ καὶ φάτσες περιέργες, τοῦ ὑποκόσμου, μαυραγορίτες τῆς Ὁμόνοιας, ἄνθρωποι τῆς ἀστυνομίας οἱ περισσότεροι, εἶχαν πάει γιὰ πλιάτσικο καὶ γιὰ χαφιεδιλίκι.

Μετὰ ξαναγύρισα στὸ σπίτι. Ἐνημέρωσα τὸν πατέρα γιὰ τὶς δουλειές τοῦ γραφείου, ἀλλὰ δὲν τοῦ ἔπα τίποτα γιὰ τὸ Πολυτεχνεῖο. Γιὰ νὰ μὴν τὸν στενοχωρήσω. Ἐκεῖνος ὅμως ἤξερε. Μοῦ ἔπε μονάχα:

«Πήγαινε καὶ νὰ προσέχεις.»

Αφηγητής 9

Έφτασα μετά τὸ μεσημέρι μὲ τὸν κόσμο νὰ πληθαίνει συνέχεια. Βρῆκα τοὺς δικούς μου καὶ μ' ἔστειλαν γιὰ περιφρούρηση στὸ κτίριο τῶν Χημικῶν, τῆς σχολῆς μας. Μὲ τόσο κόσμο ποὺ ἔμπαινε ἔπρεπε νὰ φυλάξουμε τὰ ἐργαστήρια ἀπὸ τυχὸν δολιοφθορὲς, ποὺ θὰ ἔκαναν κάποιοι ἐγκάθετοι γιὰ νὰ δυσφημήσουν τὴν ἐξέγερσή μας. Κάθε σχολὴ ἦταν ὑπεύθυνη γιὰ τὴν περιφρούρηση τῶν ἐγκαταστάσεών της καὶ στοὺς χώρους ποὺ ὑπῆρχαν ἐργαστήρια ἔμπαιναν μόνο φοιτητὲς τῆς ἀντίστοιχης σχολῆς.

Τὸ ἀπόγευμα ἦταν ὅλα ἤσυχα. Κάποιος ἔφερε ἓνα μπουκάλι τσίπουρο, ἀκούγαμε καὶ τὰ τραγούδια ἀπὸ τὰ μεγάφωνα, τραγουδούσαμε κι ἐμεῖς καὶ ἤμαστε ὅλοι σὲ κατάσταση ἐπαναστατικῆς ἑξάρσης. Στὸς δρόμους βέβαια εἶχαν ἀρχίσει οἱ συγκρούσεις, ἀλλὰ ἐμεῖς δὲν τὸ ξέραμε. Κάποια στιγμή, λίγο μετὰ τὸ σούρουπο ἄρχισαν νὰ πέφτουν δακρυγόνα ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Τοσίτσα, ἔξω ἀπὸ τὸ κτίριό μας. Στὴ βιασύνη μας νὰ κλείσουμε τὰ παράθυρα, ἔσπασε κάποιο τζάμι, γέμισε ὁ χῶρος δακρυγόνα καὶ σχόλασε τὸ γλέντι.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ: Ο δρόμος, στίχοι Κωστούλα Μητροπούλου, μουσικὴ Μάνος Λοῖζος.

Αφηγητής 10

Τὸ ἠθικὸ ὅμως ἀπτόητο· δὲν εἶχαμε μάθει τίποτα γιὰ τοὺς σκοτωμοὺς στοὺς δρόμους. Μόνο ποὺ ἀκούγαμε ἀπὸ τὰ μεγάφωνα γιὰ πυροβολισμοὺς μὲ λαστιχένιες σφαῖρες ἀπὸ τὰ γύρω κτίρια. Τὰ πράγματα ἄλλαξαν ὅταν ἔφτασαν τὰ τάνξ. Ἐκεῖ συνειδητοποιήσαμε πὼς τὸ σύνθημα «Ἀπόψε θὰ γίνει Ταϋλάνδη» πῆγαινε νὰ βγεῖ ἀληθινό. Ἐνα μῆνα πρὶν, τὸν Ὀκτώβρη τοῦ '73, μιὰ ἀντίστοιχη φοιτητικὴ ἐξέγερση στὴν Ταϋλάνδη εἶχε πνιγεῖ στὸ αἷμα ἀπὸ τὸ ἐκεῖ δικτατορικὸ καθεστῶς, ἀφήνοντας πίσω δεκάδες νεκροὺς καὶ ἑκατοντάδες τραυματίες, ἐνῶ δυὸ μῆνες νωρίτερα, τὸν Σεπτέβρη τοῦ '73, εἶχε προηγηθεῖ ἄλλο λουτρὸ αἵματος μὲ τὸ πραξικόπημα τοῦ Πινοτσέτ στὴ Χιλή.

Ξέραμε ὅλοι πὼς ἡ ζωὴ μας κρεμόταν σὲ μιὰ κλωστή. Μὲ μιᾶς εἶχαμε χάσει τὴν ἐπαναστατικὴ ἔξαρση ποὺ μᾶς διακατεῖχε λίγες ὥρες πρὶν. Ὁ σταθμὸς καὶ τὰ μεγάφωνα φώναζαν «εἴμαστε ἄοπλοι» καὶ «στρατιῶτες ἀδελφία μας» κι ἐμεῖς μέσα στὸ κτίριο δὲ λέγαμε κουβέντα. Ἡ πιὸ αἰσιόδοξη σκέψη ποὺ ἔκανα εἶναι πὼς δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς σκοτώσουν ὅλους· θὰ μᾶς μεταφέρουν λίγους-λίγους στὸ γήπεδο τοῦ Παναθηναϊκοῦ, ὅπως ἔκαναν στὴ Χιλή· κι ἀπὸ κεῖ σὲ κάποιο ἐρημονήσι.

Αφηγητής 11

ΣΑΒΒΑΤΟ

Όταν μπήκε τὸ τὰνξ ἐμεῖς δὲν πήραμε χαμπάρι. Μόνο εἶδαμε κάποια παιδιὰ νὰ ἔρχονται τρέχοντας στὴν πίσω αὐλὴ καὶ νὰ μπαίνουν στὸ πίσω κτίριο, τὸ μόνο ποὺ εἶχε ἀνοιχτὴ πόρτα. Σὲ λίγο ἦρθαν οἱ στρατιῶτες μὲ τὰ ὅπλα στὰ χέρια ποὺ ἄρχισαν νὰ φωνάζουν νὰ βγοῦμε ἔξω. Τοὺς πρώτους ποὺ βγήκαν τοὺς καθυσύχασαν, χτυπώντας τους φιλικὰ στὴν πλάτη. Ἔτσι ἀρχίσαμε νὰ βγαίνουμε καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἀπὸ τὰ πίσω κτίρια στὴν ἐσωτερικὴ αὐλὴ κι ἀπὸ ἑκεῖ στὴν Στουρνάρα, ὅπου εἶχαν κόψει τὰ κάγκελα, δίπλα ἀπὸ τὴν πύλη.

Ἀρχίσαμε ν' ἀνηφορίζουμε πρὸς τὰ Ἐξάρχεια, ὅταν εἶδαμε ἀστυφύλακες μὲ ξύλα στὰ χέρια -δὲν ἦταν γκλόπ, ἀλλὰ μικρὰ τετράγωνα καδρόνια- παραταγμένους στὰ δυὸ πεζοδρόμια, στὸ ὕψος τῆς Ζαΐμης. Ἀμέσως πιαστήκαμε ἀγκαζέ, βάλαμε τὶς κοπέλλες στὴ μέση, μείναμε στὶς ἄκρες οἱ πιὸ ψωμωμένοι κι ἀρχίσαμε νὰ τρέχουμε. Ἔτσι περάσαμε μὲ σχετικὰ μικρὲς ἀπώλειες· ὅ,τι φάγαμε οἱ ἀκριανοί. Προσωπικὰ τὴν ἔβγαλα μ' ἓνα ράγισμα κάτω ἀπὸ τὸν ἀγκώνα, ποὺ κόντευε νὰ γιάνει ὅταν βγήκα ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ πῆγα στὸν ἀκτινολόγο μετὰ ἀπὸ δυὸ βδομάδες.

Αφηγητής 12

Φτάνοντας στα Έξάρχεια ανέβηκαμε στο διαμέρισμα ενός παιδιοῦ ἀπ' αὐτὰ πού ἤμαστε μαζί στὴν ἔξοδο καὶ στὸ πέρασμα ἀπὸ τὶς συμπληγάδες τῆς Ζαΐμης. Μόλις πέρασε ἡ ταραχὴ καὶ τὸ λαχάνιασμα κι ἄρχισα νὰ σκέφτομαι ψύχραιμα, κατάλαβα πὼς ἔπρεπε νὰ πάω στὸ σπίτι· ἤξερα πὼς κινδύνευε ἡ ζωὴ τοῦ πατέρα μου. Ξεκίνησα νὰ κατεβαίνω τὶς σκάλες, οἱ ἄλλοι μοῦ φώναζαν ἀπὸ πάνω «ποῦ πᾶς, θὰ σὲ σκοτώσουν» κι ἐγὼ «πρέπει νὰ μὲ δεῖ ὁ πατέρας μου, εἶναι καρδιακός, θὰ πεθάνει», ὅταν μὲ σταμάτησε ἓνας ἄνθρωπος, δυὸ ὀρόφους πιὸ κάτω, «ποῦ πᾶς ρὲ παιδί μου, γίνεται μακελειὸ ἔξω· ἔλα μέσα νὰ πάρεις τηλέφωνο». Εὐτυχῶς δὲν εἶχαν κόψει τὰ τηλέφωνα, ὅπως ἔκαναν στὸ πραξικόπημα τοῦ '67, κι ἔτσι τηλεφώνησα στὸ σπίτι καὶ ἠσύχασαν οἱ δικοί μου. Μέχρι νὰ ξημερώσει ἔμεινα, μαζί μὲ καμιὰ τριανταριά ἄλλα παιδιά, στὸ διαμέρισμα τοῦ καλοῦ ἀνθρώπου πὺν μπορεῖ καὶ νὰ μοῦ ἴσωσε τὴ ζωὴ· σίγουρα μὲ γλίτωσε ἀπὸ τὴν ταλαιπωρία πὺν τράβηξαν ὅσοι πιάστηκαν ἐκεῖνη τὴ νύχτα.

Καὶ τὸ πρωί, πὺν ὁ κόσμος ἄρχισε νὰ κατεβαίνει στὸ κέντρο ὀργισμένος, μαζί μὲ δυὸ ἀπὸ τοὺς νυχτερινοὺς συγκάτοικους πὺν πήγαιναν πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση, κινήσαμε γιὰ τὰ σπίτια μας.

Ἐμεῖς εἶχαμε δώσει ὅ,τι μᾶς ἀναλογοῦσε.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ: Εἴμαστε δυο, στίχοι/μουσικὴ Μίκης Θεοδωράκης